

ANALÝZA DEMOGRAFICKÉHO, SOCIÁLNÍHO A EKONOMICKÉHO VÝVOJE KARLOVARSKÉHO KRAJE V LETECH 2000 – 2003

Úvod

Zpracovaný materiál předkládá pokud možno komplexní pohled na demografický, sociální a ekonomický vývoj kraje od roku 2000, tedy od roku, kdy kraj v této podobě vznikl. Kraje byly zřízeny ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Tímto zákonem, který nabyl účinnosti 1. ledna 2000, bylo území České republiky rozděleno do 14 krajů.

Analýza vychází především z dat shromažďovaných Českým statistickým úřadem, jsou v ní však obsaženy rovněž poznatky ze statistických zjišťování, která jsou organizována jinými rezorty. V tomto rozsahu analýzy samozřejmě není možné se podrobně věnovat všem oblastem. Proto bychom chtěli upozornit na Statistickou ročenku Karlovarského kraje, která bude vydána ve 4. čtvrtletí letošního roku a bude obsahovat rozsáhlé údaje nejen o vývoji celého kraje v posledních letech, ale také mezikrajová a meziokresní srovnání a vybrané údaje o správních obvodech obcí s rozšířenou působností, městech a základní údaje i o jednotlivých obcích. Krajská reprezentace ČSÚ má kromě toho k dispozici poměrně rozsáhlé databáze, z nichž lze podle přání zákazníka dělat výběry dat v nejrůznějších kombinacích.

Charakteristika Karlovarského kraje

Karlovarský kraj se rozkládá na západě území České republiky a hranici má společnou pouze s Německem. Skládá se ze 3 okresů (Cheb, Karlovy Vary a Sokolov). Podle současného administrativního členění se nachází na území kraje celkem 132 obcí nejrůznější velikosti, tvořených jednou až několika desítkami částí, což z něj v rámci ČR dělá kraj s nejnižším počtem obcí. Sídlem kraje a zároveň největší obcí kraje je město Karlovy Vary.

V kraji žije 304 249 obyvatel, tj. necelá 3% z ČR. I rozlohou patří k nejmenším krajům a svou rozlohou 3 314,4 km² zaujímá 4,2% rozlohy ČR. Charakter klimatu i půd zde nevytváří vhodné podmínky pro rozvoj zemědělství. Z přírodních zdrojů je možné pokládat za nejdůležitější zásoby hnědého uhlí, keramických jílu, menší ložiska kovových rud a zbytků smolince, rozhodující jsou zejména zdroje minerálních a léčivých vod.

Území Karlovarského kraje se vyznačuje značnou vnitřní diferenciací jak z hlediska přírodních podmínek, tak i z hlediska hospodářské struktury a stavu životního prostředí. Struktura hospodářství regionu je velmi pestrá. V okresech Karlovy Vary a Cheb je hlavní prioritou lázeňství a cestovní ruch. Okres Sokolov se vyznačuje koncentrací těžby hnědého uhlí, energetickou, chemickou a strojírenskou výrobou. V kraji mají své nezanedbatelné postavení tradiční odvětví, jako je výroba skla, porcelánu, lihovin (Becherovky), minerálních vod, hudebních nástrojů a textilu.

Mírou registrované nezaměstnanosti 10,6% k 31.12.2003 se řadí Karlovarský kraj v rámci ČR na 10. místo v ČR. Průměrnou měsíční mzdou 14 472 Kč zaujímal v roce 2002 Karlovarský kraj v rámci ČR předposlední místo, proti celorepublikovému průměru byla mzda o 14% nižší.

Na hrubém domácím produktu se Karlovarský kraj v roce 2002 podílel 2,4%, v přepočtu na 1 obyvatele dosáhl HDP 186,5 tis. Kč, tj. 78,8% průměru ČR. Na celkových tržbách v průmyslu se kraj podílí 2%. Z toho je vidět, že kraj je průmyslově podprůměrný. Oproti tomu je v Karlovarském kraji nejvíce rozšířen lázeňský cestovní ruch, v kraji je více jak 70% lázeňských zařízení ČR.

V ukazatelích o školství se kraj výrazně neliší od ostatních, v kraji chybí více možností vyššího vzdělání, zájemci tak musí ve většině případů dojíždět za vzděláním do jiných krajů republiky. Podle ukazatelů zdravotnictví se kraj řadí mezi podprůměrné, kvalitu péče však nelze hodnotit podle míst a kapacit zdravotnických zařízení, spíše se odráží v demografických ukazatelích jako je naděje dožití či počty zemřelých dle příčiny smrti.

Z pohledu dopravní infrastruktury má Karlovarský kraj bohatou síť železnic. S rozvojem dopravy, zejména nákladní však zůstává potřeba dokončení dálnice Cheb – Praha jednou z hlavních priorit kraje.

Demografický vývoj

V Karlovarském kraji žilo k 31. 12. 2003 celkem 304 249 obyvatel (3% ČR), tím se kraj řadí na poslední místo v České republice. Počet obyvatel se za rok 2003 zvýšil o 29 osob. Po 7 letech nepřetržitých ročních úbytků se početní stav obyvatel poprvé meziročně zvýšil v roce 2002, a to o 506 osob. Tento přírůstek je dán i metodickou změnou, ke které došlo v roce 2001, odkdy se do celkového počtu obyvatel započítávají i cizinci s dlouhodobým pobytem. Celkově došlo za období let 2000 až 2003 k úbytku počtu obyvatel, a to o 151 osob, tj. na 99,95%, ale tento pokles nebyl tak vysoký jako v České republice (99,46%).

Věkovou skladbu obyvatel Karlovarského kraje charakterizuje již tradičně nejnižší zastoupení obyvatel starších 64 let a vysoký podíl dětské složky do 15 – ti let. V roce 2000 činil podíl obyvatel do 15 – ti let 16,9% a do roku 2003 poklesl na 15,9% obyvatel. I přes tento pokles patřil Karlovarský kraj za celé sledované období mezi kraje s nejvyšším zastoupením této skupiny. Naopak počet obyvatel ve skupině nad 64 let byl za celé sledované období nejnižší z celé republiky.

V třídění podle pětiletých věkových skupin došlo k největšímu posílení u věkové skupiny 80 – 84 let a ve skupině 55 – 59. Dále početně posílila věková skupina 30 – 34 letých, kde působila kromě posunů početně silných skupin obyvatel do tohoto věku také migrace za prací. Naopak početní pokles byl výrazný u dětí ve věku 5 – 9 let, kam již přicházejí velmi početně slabé ročníky narozené po roce 1990. Naproti tomu se zvýšil v důsledku mírně stoupající porodnosti počet dětí ve věkové skupině 0 – 4 let.

Charakteristiky věkové struktury v Karlovarském kraji

	2000		2001		2002		2003	
	KV kraj	ČR	KV kraj	ČR	KV kraj	ČR	KV kraj	ČR
Index stárí	70,6	85,8	72,7	87,2	74,4	89,2	77,5	91,6
Index ekonomického zatížení	40,6	43,1	39,9	42,3	39,8	41,8	39,4	41,2
Průměrný věk	37,7	38,8	38,0	39,0	38,3	39,3	38,5	39,5

Index stárí, tedy poměr dětské složky populace k nejstarší věkové kategorii, se v Karlovarském kraji za poslední období zvýšil především v důsledku úbytku dětí do 15 let (index 2003/2000 počtu osob 0 – 14 byl 94%). Naopak došlo ke zvýšení počtu osob ve věku 65 a více let, a to o 3,1%. Index ekonomického zatížení, tedy počet osob do 15 let a nad 64 let k osobám v produktivním věku, je v Karlovarském kraji nižší než v ČR, i když klesá pomaleji než je tempo ČR.

Přirozený pohyb obyvatel

Počet sňatků uzavřených obyvateli Karlovarského kraje (rozhodující je trvalé bydliště ženicha) v roce 2003 byl 1 584 sňatků a je o 263 nižší než v roce 2000. Je to vůbec nejnižší roční počet sňatků za sledované období. Snížila se mírně i úroveň sňatečnosti na 5,2 sňatků na 1 000 obyvatel, ale i přesto je je tento poměr od roku 2000 do roku 2004 nejvyšší v ČR. Souvislost porodnosti v posledních letech méně bezprostředně koresponduje s výší sňatečnosti, protože se stále větší podíl dětí rodí mimo manželství.

V roce 2003 bylo v Karlovarském kraji zaznamenáno 1 238 rozvodů, což je o 77 rozvodů více než v roce 2000. V poměru na 1 000 obyvatel se kraj řadí mezi kraje s nejvyšším počtem rozvodů a tak se příznivá bilance sňatků trochu snižuje. Od roku 1990 byl nejnižší počet rozvodů zaznamenán v roce 1999 (898 rozvodů) a nejvyšší v roce 1990 a to 1 444 rozvodů. V Karlovarském kraji je ovšem rozvodovost trvale vyšší, než činí celorepublikový průměr, ale zatímco ve většině regionů po roce 1990 rozvodovost vzrostla, v Karlovarském kraji naopak poklesla.

Jedním ze dvou hlavních ukazatelů ovlivňujících přirozenou měnu obyvatelstva je počet živě narozených. V roce 2003 se v Karlovarském kraji živě narodilo 2 887 dětí, a to je o 13 dětí méně než v roce 2000. I přes tento malý pokles se kraj řadí na první místa v počtu narozených dětí na 1 000 obyvatel v České republice. Karlovarský kraj má trvale vyšší míru porodnosti, než činí republikový průměr, ale rozdíl ve výši porodnosti mezi krajem a průměrem republiky se snižuje.

Výše porodnosti je závislá na celé řadě faktorů demografických i sociálně ekonomických. Z demografického hlediska je to především věková skladba populace. V Karlovarském kraji, kde je trvale nízký podíl obyvatelstva nejstarších věkových kategorií, jsou v tomto ohledu pro výši hrubé míry porodnosti příznivé podmínky.

V souvislosti s vlivem migrace na změny ve výši porodnosti jsou zmiňovány počty dětí narozených jako cizí státní příslušníci.

Významně se v posledních letech zvýšil podíl dětí narozených mimo manželství. V Karlovarském kraji to v roce 2003 bylo 39,2% ze všech živě narozených dětí. Tento podíl meziročně vzrostl v kraji o necelých 5 procentních bodů.

Přirozený pohyb obyvatel v Karlovarském kraji

	2000		2001		2002		2003	
	KV kraj	ČR	KV kraj	ČR	KV kraj	ČR	KV kraj	ČR
Sňatky	1 847	55 321	1 792	52 374	1 829	52 732	1 584	48 943
na 1000 obyv.	6,1	5,4	5,9	5,1	6,0	5,2	5,2	4,8
Rozvody	1 161	29 704	1 050	31 586	1 152	31 758	1 238	32 824
na 1000 obyv.	3,8	2,9	3,5	3,1	3,8	3,1	4,1	3,2
Živě narození	2 900	90 910	2 920	90 715	2 949	92 786	2 887	93 685
na 1000 obyv.	9,5	8,8	9,6	8,9	9,7	9,1	9,5	9,2
Potraty	2 001	47 370	1 817	45 057	1 777	43 743	1 719	42 304
na 1000 obyv.	6,6	4,6	6,0	4,4	5,8	4,3	5,7	4,1
Zemřelí	3 013	109 001	3 127	107 755	2 851	108 243	3 095	111 288
na 1000 obyv.	9,9	10,6	10,3	10,5	9,4	10,6	10,2	10,9
Přirozený přírůstek	-113	-18 091	-207	-17 040	98	-15 457	-208	-17 603
na 1000 obyv.	-0,4	-1,8	-0,7	-1,7	0,3	-1,5	-0,7	-1,7

Počet potratů se již od počátku 90. let v celé ČR výrazně snižuje. V roce 2003 bylo v Karlovarském kraji zaznamenáno 1 719 potratů, což je 59% ročního počtu potratů z roku 1993. Ve srovnání s rokem 2002 se tento počet opět snížil, a to o 3,3% a v přepočtu na 1 000 obyvatel o 0,1 bodu. V rámci republiky byla zaznamenána obdobná tendence. V poměru potratů k narozeným došlo od roku 1990 k podstatným změnám. V roce 1990 se narodilo 4 005 dětí a počet potratů byl 4 003, tedy téměř 100%. V roce 2000 se narodilo 2 900 dětí, ale potratů bylo už jen 2 001 (69%) a v roce 2003 byl tento poměr už jen 60%.

Během roku 2003 zemřelo 3 095 osob, které byly hlášené k trvalému nebo dlouhodobému pobytu v Karlovarském kraji. Je to o 82 osoby více než v roce 2000. Hrubá míra úmrtnosti je v kraji nejnižší z republiky a mimo rok 2001 má od roku 1990 stále nejnižší hodnotu. V roce 1990 měla hodnotu 9,1 (ČR = 12,4) a v roce 2003 to bylo 10,2 (ČR = 10,9).

Rozložení zemřelých podle hlavních příčin se v posledních letech zásadně nemění. Nejčastější příčinou je komplex nemocí oběhové soustavy a po té následují novotvary. Poněkud výrazněji poklesl počet zemřelých na nemoci oběhové soustavy. Při celkovém zvýšení počtu zemřelých se počet úmrtí na tyto nemoci ve srovnání s rokem 2002 snížil o 175 (12%) případů. Počet úmrtí na novotvary stagnuje. Ke zvýšení počtu zemřelých došlo ve skupině nemocí nervové soustavy a nemocí endokrinních, výživy a přeměny látek.

Mechanický pohyb obyvatel

V roce 2003 se do Karlovarského kraje přistěhovalo 4 016 obyvatel. Ve srovnání s rokem 2002 se počet přistěhovalých snížil o 1 103 osob, ale ve srovnání s rokem 2000 se počet zvýšil o 2 137 osob. Tento nebývale vysoký nárůst přistěhovalých musíme posuzovat s vědomím, že v současné době jsou započítáváni i cizinci, kteří se hlásí k dlouhodobému pobytu. Karlovarský kraj se řadí mezi kraje s nejvyšším počtem přistěhovalých, v letech 2002 a 2003 následoval ihned za Prahou a Středočeským krajem.

Vystěhovalých z Karlovarského kraje v roce 2003 bylo 3 779. Oproti roku 2002 došlo ke zvýšení jejich ročního počtu, a to o 932 osob. I u ročních počtů vystěhovalých se výrazně odrazilo zahrnutí cizích státních příslušníků s dlouhodobým pobytem.

Také na strukturu vystěhovaných mají podstatný vliv migrující cizinci. Od doby jejich zahrnutí převažují i mezi vystěhovanými muži a stále výrazněji roste u vystěhovaných i podíl osob v produktivním věku. Odráží se zde značný pohyb za prací právě cizinců s dlouhodobým pobytem, kteří výrazně častěji mění místo svého pobytu, ať již v rámci republiky nebo i mimo ni.

Migrační přírůstky v letech 2002 a 2003 v Karlovarském kraji nabyly opět kladných hodnot. V roce 2003 přibýlo v kraji migrací 237 osob, v roce 2002 celkem 408. V letech 2000 a 2001 bylo saldo záporné.

Mechanický pohyb obyvatel 2000 - 2003 v Karlovarském kraji

	2000	2001	2002	2003
Přistěhovalí	1 879	2 722	5 119	4 016
muži	861	1 337	2 678	2 129
ženy	1 018	1 385	2 441	1 887
Vystěhovalí	2 189	3 234	4 711	3 779
muži	1 033	1 743	2 646	1 932
ženy	1 156	1 491	2 065	1 847
Migrační přírůstek	-310	-512	408	237
muži	-172	-406	32	197
ženy	-138	-106	376	40

Základní poznatky z projekce obyvatelstva do roku 2050

V roce 2002 byla v ČSÚ vypracována projekce obyvatel ČR do roku 2050. Zpracována byla i projekce obyvatel v jednotlivých krajích v návaznosti na tzv. střední variantu projekce celorepublikové. V rámci krajů byly ovšem výpočty provedeny bez zohlednění migračních vlivů. Při odhadu migrace mezi regiony nelze vycházet z předchozích trendů a její vývoj, který závisí na celkové hospodářské situaci jednotlivých regionů je prakticky nepředvídatelný. Navíc je možnost odhadu migrace také ztížena již zmiňovaným rozšířením demografické statistiky o cizince s dlouhodobým pobytem.

Na základě dosavadních trendů byly pro prognózu obyvatel použity odhady očekávané úrovně plodnosti a vývoje úmrtnosti.

Očekávaný počet a struktura obyvatel 2002 a 2050 v Karlovarském kraji a ČR

	Počet obyvatel (v tisících)		Změna počtu obyvatel		Struktura obyvatel v %					
			absolutně (v tisících)	index 2050/2002	0 - 14		15 - 64		65+	
	2002	2050			2002	2050	2002	2050	2002	2050
KV kraj	3042,2	2507,4	-534,8	82,4	16,3	13,3	71,5	55,9	12,2	30,8
ČR	10203,3	8129,9	-2073,4	79,7	15,6	12,4	70,5	56,3	13,9	31,3

Očekávaný počet a struktura obyvatel 2002 a 2050 v kraji a ČR

V Karlovarském kraji projekce předpokládá i nadále úbytky obyvatel přirozenou měnou a jejich výše by měla stoupat. Tento trend je uvažován pro všechny kraje i pro celou republiku. Projekce dále předpokládá vyšší počet obyvatel ve skupině do 15 – ti let a nižší u obyvatel nad 64 let. Pokles počtu obyvatel (index 2050/2002 = 82,4%) je projektován s nižším poměrem než v ČR (index 2050/2002 = 79,7%).

Struktura domovního a bytového fondu dle SLDB

V době sčítání bylo na území kraje 39 866 domů sloužících nebo určených k bydlení. Oproti minulému sčítání tak došlo k nárůstu počtu domů o téměř 7 %. Vysoký nárůst byl zaznamenán u rodinných domů, snížení naopak bylo u domů bytových. Největší podíl rodinných domů je stále v menších obcích, naopak s počtem obyvatel narůstá i podíl domů bytových. Opačný trend je u podílu neobydlených domů, kterých je nejvíce v malých obcích.

K podstatným změnám došlo u ukazatele vlastnictví domů. Nejvíce se zvýšil podíl vlastnictví soukromých fyzických osob a naopak poklesl podíl vlastnictví státu. Velký vliv na změny mělo i rušení družstev a zakládání společenství vlastníků, což se projeвило nárůstem skupiny kombinace vlastníků.

V Karlovarském kraji bylo ke dni sčítání celkem 125 486 bytů, tj. o 7 624 (6,5 %) více než při sčítání v roce 1991. Z toho bylo 115 913 bytů trvale obydlených (92,4 %). Bilance trvale obydleného bytového fondu prokázala desetiletý čistý přírůstek 5 776 bytů, tj. 5,2 %. Přitom došlo k nárůstu bytů především v rodinných domech, na což má vliv zejména výstavba nových rodinných domů v okolí velkých měst a redukce výstavby bytových domů. Při srovnání nárůstu dokončených bytů v posledním desetiletí zjistíme značné rozdíly. Na začátku devadesátých let má na vysokém přírůstku bytů největší podíl dostavba rozestavěných panelových domů s komunálními a družstevními byty, a to nejvíce v okrese Cheb, kde podíl činil 58,9 % dokončených bytů v kraji. V polovině devadesátých let dochází k útlumu bytové výstavby a k jejímu novému oživení dochází až koncem devadesátých let, a to zejména vlivem možnosti využití hypotečních úvěrů a stavebního spoření. V kraji byl zaznamenán největší nárůst v okrese Karlovy Vary, kde nová výstavba činila více jak 50 % nově postavených bytů. V členění bytů podle velikosti a stáří domu převládají rodinné domy se 3 pokoji. Tento trend pokračuje až do roku 1980. V dalším desetiletí pak převládal počet 4 pokojových bytů a od roku 1991 do roku 2001 je nejvíce bytů s 5 a více pokoji. U bytových domů došlo také ke změně dlouhodobého trendu. Do roku 1980 mají největší podíl byty se dvěma pokoji. Od roku 1981 do 1990 mají největší zastoupení byty tří pokojové. V posledním desetiletí, kdy začala být poptávka po menších bytech, převládá poměr bytů s jedním pokojem. Tato změna úzce souvisí i se vzrůstajícím počtem domácností s jedním členem, kdy zejména mladí lidé často žijí sami.

Vývoj domovního a bytového fondu v Karlovarském kraji

	1961	1970	1980	1991	2001
Domy úhrnem	.	40 248	39 559	37 339	39 866
trvale obydlené	37 985	35 628	34 281	33 399	35 666
z toho rodinné	29 919	26 100	22 437	21 547	25 448
neobydlené	.	4 620	5 278	3 940	4 200
z toho sloužící k rekreaci	.	1 243	3 346	1 255	1 563
Podíl domů vybavených (v %):					
plynem ze sítě	.	22,1	28,6	33,6	52,2
veřejným vodovodem	.	71,6	79,2	84,3	86,3
přípojkou na kanalizaci	41,9	47,3	51,0	54,2	62,6
Byty úhrnem	.	97 421	112 468	117 862	125 486
trvale obydlené	80 234	92 171	103 869	110 137	115 913
neobydlené	.	5 250	8 599	7 725	9 573
z toho:					
sloužící k rekreaci	.	.	.	2 333	1 659
Počet osob					
na 1 trvale obydlený byt	3,5	3,2	3,0	2,7	2,6
na 1 obytnou místnost (8 a více m ²)	1,5	1,4	1,3	1,1	1,0
Obytná plocha v m ² na 1 osobu	11,6	12,9	14,0	15,7	17,5
Obytná plocha v m ² na 1 byt	40,3	41,4	41,7	42,7	45,6
Počet obytných místností (8 a více m ²) na 1 byt	2,2	2,4	2,4	2,5	2,5

V porovnání s rokem 1991 došlo ke zvýšení úrovně bydlení, jak v rodinných, tak i v bytových domech. V roce 1991 žilo v bytech I. kategorie 73,6 % obyvatel, v roce 2001 už to bylo 89,1 %. K vyššímu nárůstu došlo u domů rodinných, a to o 26,4 %, u domů bytových o 13,2 %. S tím souvisí i pokles poměru zastoupení bytů s nižšími kategoriemi. V bytech IV. kategorie došlo k poklesu ze 3,2 % roku 1991 na 0,9 % v roce 2001. Od minulého sčítání v roce 1991 se zvýšila i úroveň technického vybavení bytů. K největšímu nárůstu došlo u zavedení plynu do bytu, a to ze 64,9 % roku 1991 na 71,1 % roku 2001. Vodovod v bytě mělo k datu sčítání již 99,1 % domácností Karlovarského kraje.

Celkově nejlepší vybavení je v obcích od 20 000 do 49 999 obyvatel, kde je 88,4 % bytů vybaveno plynem, vodovodem 99,7 %, napojeno na veřejnou kanalizační síť je 96,6 % a ústřední nebo etážové topení má 88,1 % bytů. Hůře vybavené jsou malé obce do 500 obyvatel.

Bytový standard se zvýšil jak v rodinných domcích, tak v bytových domech. Za posledních deset let se zvýšila průměrná plocha na 1 byt ze 42,7 m² na 45,6 m², i když došlo k největšímu nárůstu bytů s 1 místností. Trendem je sice výstavba 1 pokojových bytů, ale oproti minulosti se staví tyto byty s větší plochou a navíc dále dochází ke spojování menších bytů v jeden velký. Stejně tak došlo ke zvětšení plochy bytu u rodinných domů, a to z 59,1 m² na 65,8 m². I zde je trend výstavby sice nižších, zato prostornějších domů. K nárůstu došlo i ve výměře na 1 osobu v bytech. K tomu došlo nejen zvětšením plochy bytů, ale i k poklesu počtu obyvatel. Tento fakt se promítá i do snížení počtu osob na 1 obytnou místnost, a to zejména u domů bytových. Naopak došlo k nárůstu počtu osob na 1 místnost u bytů se 2 a více cenovými domácnostmi.

Zaměstnanost a mzdy

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo, tvořící pracovní sílu, jsou osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané. Z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) vyplývá, že pracovní potenciál kraje, který byl v roce 2000 tvořen 156,9 tisíci obyvatel se každoročně snižoval, a to v rozmezí 0,5 – 3%. V roce 2003 bylo o 7,7 tisíc ekonomicky aktivních obyvatel méně než v roce 2000. Souvisí to s úbytkem obyvatelstva celkem a s nárůstem počtu ekonomicky neaktivních obyvatel kraje. Podíl ekonomicky aktivních žen byl v letech 2000 – 2003 konstantní a pohyboval se kolem 44 %, zatímco v celkové populaci ženy tvoří 51 %. Počet ekonomicky neaktivních obyvatel, tj. důchodců, studentů, dětí do 14 let a ostatních vzrostl v letech 2000 – 2003 o 7,4 tisíc na 147,6 tisíc a jejich struktura se zásadně neměnila. Je mezi nimi nejvíce důchodců (téměř každý druhý ekonomicky neaktivní obyvatel kraje je důchodce) a dětí do 14 let.

Vývoj ekonomické aktivity (dle VŠPS) a průměrných mezd v Karlovarském kraji v letech 2000 až 2003

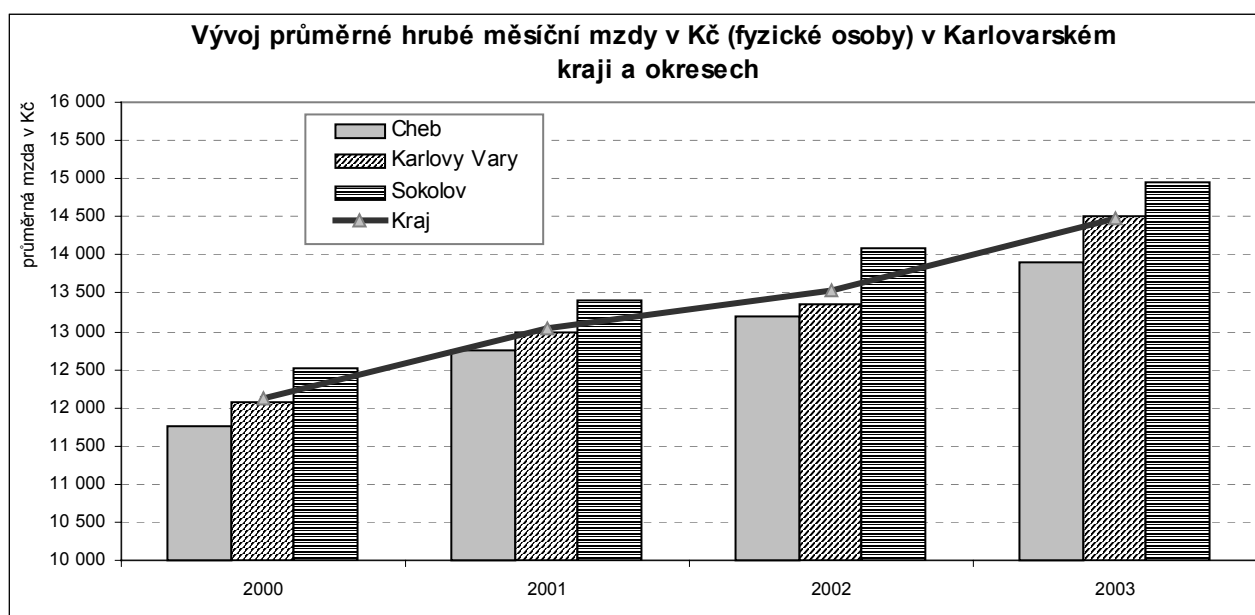
	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Obyvatelstvo celkem (v tis. osob)	304,8	304,1	304,0	304,5	99,9
v tom:					
ekonomicky aktivní (pracovní síla) (v tis. sob)	164,6	159,6	157,6	156,9	95,3
v tom:					
zaměstnaní v NH (v tis. osob)	150,8	147,8	145,8	146,9	97,4
nezaměstnaní (v tis. sob)	13,8	11,8	11,8	10,0	72,5
ekonomicky neaktivní (v tis. osob)	140,2	144,5	146,3	147,6	105,3
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (v tis. osob)	252,7	253,4	254,1	255,1	100,9
Míra ekonomické aktivity podle věkových skupin a vzdělání (v %) celkem	65,1	63,0	62,0	61,5	-3,6¹⁾
z toho ve věku:					
15 - 19 let	24,8	16,7	19,0	12,4	-12,4 ¹⁾
40 - 44 let	91,8	91,7	91,1	93,1	1,3 ¹⁾
45 - 49 let	92,8	92,2	94,5	93,6	0,8 ¹⁾
65 a více let	5,4	2,9	2,5	3,1	-2,3 ¹⁾
vzdělání:					
základní a bez vzdělání	37,4	32,6	32,3	30,0	-7,4 ¹⁾
střední bez maturity	72,9	73,7	73,8	75,5	2,6 ¹⁾
střední s maturitou	76,2	74,1	70,5	68,7	-7,5 ¹⁾
vysokoškolské	82,3	83,9	82,6	82,4	0,1 ¹⁾
Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců v Kč	11 717	12 647	13 535	14 471	123,5

¹⁾ rozdíl 2003 - 2000 v procentních bodech

Míra ekonomické aktivity, vyjadřující podíl pracovní síly na počtu všech osob starších 15 let, klesla z hodnoty 65,1 % v roce 2000 na hodnotu 61,5 % v roce 2003. Příčinou je stárnutí obyvatelstva.

Spolu s prodlužující se střední délkou života a velmi nízkou porodností se potenciální zdroje pracovních sil postupně snižují. Nejvýraznější úbytek nastal ve věkové kategorii 15 – 19 let. Tento vývoj svědčí o tom, že mladí stále více preferují studium před nástupem do zaměstnání v tak útlém věku. Míra ekonomické aktivity postupně klesala také na druhé straně spektra věkové struktury, tj. u obyvatel ve věku 65 a více let. Jejich nižší ekonomická aktivita souvisí s horšími pracovními příležitostmi, ale také s nárůstem důchodů. U ostatních věkových skupin se míra aktivity ve sledovaných letech výrazně neměnila, nejvyšší je u obyvatel ve věku 45 – 49 let a 40 – 44 let a pohybuje se okolo 93 %. Z hlediska vzdělání je nejvyšší míra aktivity u vysokoškoláků. Míra ekonomické aktivity klesá s klesajícím stupněm vzdělání: u středoškoláků se pohybuje kolem 70 %, u obyvatel se základním vzděláním nebo bez vzdělání okolo 30 % a stále klesá, protože populace se základním vzděláním obecně ubývá a postupně se posunuje do vyšších věkových skupin, do kategorie důchodců, tj. ekonomicky neaktivních obyvatel.

Podle odvětví národního hospodářství více než jedna třetina všech zaměstnaných pracuje ve zpracovatelském průmyslu. Počet zaměstnaných v odvětví obchodu, oprav motorových vozidel spotřebního zboží postupně roste, stejně jako ve stavebnictví. Z hlediska postavení v zaměstnání tvoří drtivou většinu zaměstnaných - zaměstnanci, kolem 10% je pracujících na vlastní účet a zbytek tvoří zaměstnavatelé, pomáhající rodinní příslušníci a členové produkčních družstev.

Průměrné mzdy zaměstnanců jsou zpracovávány v podnikatelské sféře za ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci, v peněžnictví, pojišťovnictví a nepodnikatelské sféře bez ohledu na počet zaměstnanců. Územní třídění je provedeno podle sídla vykazujícího ekonomického subjektu - tzv. podniková metoda.

Do odvětví (OKEČ) jsou údaje zařazovány podle převažující činnosti podniku. Ve sledovaném čtyřletém období se průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců kraje (na fyzické osoby) zvýšila o 19,4 % a v roce 2003 dosáhla výše 14 471 Kč.

Zaměstnanci našeho kraje pobírali v roce 2003 zhruba 86 % průměrné hrubé měsíční mzdy v České republice, která činila 16 917 Kč. V porovnání 14 krajů se jedná o druhou nejnižší mzdu, hned za krajem Olomouckým. Z hlediska okresního členění si v roce 2003 nejvíce vydělali zaměstnanci firem sídlících v okrese Sokolov (14 945 Kč) a bylo to o 19 % více než v roce 2000. Největší mzdový nárůst ve čtyřletém období zaznamenali zaměstnanci v okrese Karlovy Vary, a sice 20 % na 14 513 Kč. Naopak nejpomaleji rostla mzda v okrese Cheb. Rozdíly mezi okresy však nebyly vysoké, pohybovaly se v rozmezí 2%.

Z výběrového zjišťování o peněžních a naturálních příjmech za rok 2002 – Mikrocensus 2002, které Český statistický úřad uskutečnil v březnu 2003, vyplynulo, že celkový (včetně naturálních příjmů) čistý roční příjem jednoho člena domácnosti v našem kraji činil 91 695 Kč a při porovnání 14 krajů republiky zaujímal 6. místo. Tato hodnota je o necelá 3% nižší než činí průměr za Českou republiku. Na druhou stranu žilo

v našem kraji 6,3 % domácností s čistými příjmy pod životním minimem. Z pohledu tohoto ukazatele je náš kraj spolu se Zlínským na posledním místě v České republice.

Nezaměstnanost a výběrové šetření pracovních sil

Vývoj nezaměstnanosti v Karlovarském kraji je ve sledovaném období let 2000 – 2003 podobný vývoji v ČR. Registrovaná míra nezaměstnanosti řadí náš kraj mezi průměrné. Podobně jako v jiných krajích se nezaměstnanost nedařilo snižovat.

Zvyšování počtu lidí bez práce v ekonomice znamená nejen nižší kupní sílu těch, kteří o práci přišli, ale také nižší ochotu utrácet ze strany těch, jimž riziko ztráty zaměstnání hrozí. Nižší kupní síla vede k omezení výkonu ekonomiky. Dále tu byl ekonomický tlak (a stále bude) na růst produktivity práce, který zvyšoval nároky na kvalifikaci a přizpůsobivost nejen stávajících, ale i nově přijímaných zaměstnanců. Mimo to svou roli hraje obtížnost časově náročného dojíždění za prací, které je umocněno téměř nemožností se za prací stěhovat, protože trh s byty nefunguje.

Zatímco v roce 2000 dosáhla registrovaná míra nezaměstnanosti v kraji 8,0 %, tak o tři roky později, tj. v roce 2003 už to bylo 10,6 %. Do evidence úřadů práce v Karlovarském kraji se na konci roku 2003 oproti roku 2000 přihlásilo téměř o 4 200 uchazečů o zaměstnání více.

Vývoj nezaměstnanosti v Karlovarském kraji v letech 2000 - 2003 k 31. 12.

Zdroj: Úřad práce

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Uchazeči o zaměstnání neumístění celkem	13 174	14 062	16 115	17 362	131,8
Registrovaná míra nezaměstnanosti v %	8,0	8,7	10,1	10,6	2,6 ^{1/}
z celkového počtu uchazečů o zaměstnání					
ženy	6 032	6 371	7 285	7 983	132,3
občané se změněnou pracovní schopností (ZPS)	1 396	1 501	1 635	1 715	122,9
absolventi škol	1 625	1 738	1 731	1 528	94,0
Volná pracovní místa	1 542	1 401	1 226	1 147	74,4
z toho pro občany se ZPS	79	146	56	31	39,2
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	8,5	10,0	13,1	15,1	158,8

1/ rozdíl 2003 - 2000 v procentních bodech

Zvyšoval se také počet nezaměstnaných, kterým byla vyplácena podpora v nezaměstnanosti. Při podrobnější analýze údajů o počtu neumístěných uchazečů a počtu nezaměstnaných, kteří pobírali příspěvek před nástupem do zaměstnání vyplývá, že přibývali dlouhodobě nezaměstnaní, tj. osoby, které byly bez práce déle než půl roku a již neměly na výplatu podpory z úřadu práce nárok.

Nezaměstnané ženy velmi obtížně hledaly uplatnění na trhu práce. Jestliže v roce 2000 v kraji hledalo zaměstnání přes 6 tisíc žen, tak v roce 2003 to bylo už téměř 8 tisíc žen, tj. nárůst o 32 %. Také občanů se změněnou pracovní schopností hledalo zaměstnání stále více, v roce 2003 ve srovnání s rokem 2000 žádalo o zaměstnání o 23 % více, tj. 319 osob.

Naopak pozitivně lze hodnotit skutečnost, že absolventi škol, jejichž minusem je snad jen chybějící praxe, začali být úspěšnější při uplatnění na trhu práce, když počet nezaměstnaných absolventů škol v roce 2003 ve srovnání s rokem 2000 poklesl o 6 %, tj. o 97 absolventů. Vliv na pokles počtu žadatelů – absolventů může mít i skutečnost, že úřady práce mohou absolventy v novém zaměstnání až 2 roky dotovat.

Alarmující je především fakt, že kromě toho, kdy rostl počet lidí bez práce, ubývalo i volných pracovních míst. Úřady práce nabízely nezaměstnaným v roce 2003 ve srovnání s rokem 2000 téměř o čtvrtinu méně volných pracovních míst, tj. téměř o 400 disponibilních pracovních míst. Územní rozdíly v míře nezaměstnanosti a počtu uchazečů na jedno volné místo v okresech Karlovarského kraje jsou velmi rozdílné a jsou uvedeny v tabulce.

Vývoj nezaměstnanosti v okresech Karlovarského kraje k 31. 12. v letech 2000 - 2003

Zdroj: Úřad práce

Okresy	Registrovaná míra nezaměstnanosti v %					Počet uchazečů na 1 volné místo				
	2000	2001	2002	2003	index 2003/2000	2000	2001	2002	2003	index 2003/2000
Cheb	5,7	5,4	7,2	8,3	2,7 ¹⁾	16,5	13,7	79,6	76,6	464,2
Karlovy Vary	8,2	9,4	10,2	10,3	2,1 ¹⁾	20,0	14,4	11,5	18,5	92,3
Sokolov	9,9	10,9	12,5	13,1	3,3 ¹⁾	5,3	3,9	5,4	5,4	101,3

1/ rozdíl 2003 - 2000 v procentních bodech

Podle údajů VŠPS (na základě rozdílných výsledků obou způsobů zjišťování) je možné odvodit, že někteří registrovaní nezaměstnaní na úřadech práce jsou ekonomicky aktivní v šedé ekonomice, neboť počet nezaměstnaných, vypočtený na základě VŠPS v roce 2003 oproti roku 2000 klesl o 500 osob, tj. o 4 %. Taktéž (na rozdíl od evidence úřadů práce) klesla obecná míra nezaměstnanosti v roce 2003 oproti roku 2000 o 0,1 procentního bodu. Obecná míra nezaměstnanosti se zjišťuje podle metodiky Mezinárodní organizace práce (ILO) a požadavků Eurostatu a za nezaměstnané považují pouze ty osoby, které ve zkoumaném období neměly žádné zaměstnání, neodpracovaly ani jednu hodinu za mzdu nebo odměnu a aktivně hledaly práci, do které byly schopny nastoupit nejpozději do dvou týdnů.

Porovnání vybraných ukazatelů nezaměstnanosti v Karlovarském kraji (dle výběrového šetření pracovních sil - VŠPS - v tis. osob) - 4. čtvrtletí

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Počet nezaměstnaných celkem	11,6	11,8	10,4	11,1	95,7
z toho ženy	4,9	5,7	5,4	4,8	98,0
Obecná míra nezaměstnanosti v %	7,1	7,4	6,5	7,0	-0,1 ¹⁾
z toho ženy	6,6	8,0	7,6	6,9	0,3 ¹⁾
Nezaměstnaní ve věku 15-29 let	4,3	4,7	4,3	4,8	111,6
z toho ženy	1,3	1,9	2,1	2,1	161,5

1) rozdíl 2003 - 2000 v procentních bodech

Výsledky ekonomické základny kraje

Celková výkonnost ekonomiky kraje je měřena pomocí souhrnných ukazatelů (hrubá přidaná hodnota, hrubý domácí produkt, tvorba hrubého fixního kapitálu, disponibilní důchod domácností). Na hrubém domácím produktu vytvořeném v České republice se v roce 2002 Karlovarský kraj podílel 2,4 % (v běžných cenách). V přepočtu na 1 obyvatele dosahuje HDP v kraji 186,5 tis. Kč, což představuje 78,8 % průměru ČR. Mezi kraji České republiky zaujímá Karlovarský kraj v tvorbě HDP na obyvatele 11. místo.

Regionální makroekonomické ukazatele Karlovarského kraje

	Měrné jednotky	1999	2000	2001	2002
Hrubá přidaná hodnota v základních cenách	mil. Kč	45 608	48 245	49 442	52 354
Hrubý domácí produkt v tržních cenách	mil. Kč	49 412	52 403	53 659	56 646
Podíl kraje na HDP České republiky (ČR = 100)	%	2,4	2,4	2,3	2,3
Vývoj HDP (stálé ceny 1995, min. rok = 100)	%	99,6	105,1	96,8	103,2
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele	Kč	162 145	172 039	176 575	186 482
	EURO	4 396	4 833	5 183	6 054
	PPS	10 413	11 001	10 991	11 747
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele, ČR = 100	%	82	82	78	79
Tvorba hrubého fixního kapitálu	mil. Kč	10 738	10 530	18 605	16 022
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele	Kč	35 237	34 569	61 223	52 747
THFK na 1 obyvatele, ČR = 100	%	65,8	59,7	98,0	83,6
Disponibilní důchod na 1 obyvatele, ČR = 100	%	93,4	95,4	90,8	88,5

Stejně jako v jiných krajích se na tvorbě hrubé přidané hodnoty podílí především zpracovatelský průmysl (30%), veřejná správa, obrana a povinné sociální zabezpečení (21%) a obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží (10%). Disponibilní důchod na jednoho obyvatele činil v roce 2002 v Karlovarském kraji 88,5% průměru ČR.

Organizační struktura hospodářství

V Registru ekonomických subjektů bylo k 31.12.2003 evidováno 73 656 subjektů se sídlem v Karlovarském kraji. Nejvýznamnější část z celkového počtu tvořili podnikatelé – fyzické osoby podnikající podle živnostenského zákona (54 873 osob) a samostatně hospodařící rolníci (1 846 osob). Z právnických osob pak tvoří nejsilnější skupinu obchodní společnosti, zejména společnosti s ručením omezeným.

Počty ekonomických subjektů (stav k 31.12.)

Počty ekonomických subjektů v Karlovarském kraji (stav k 31. 12.)

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Počet registrovaných subjektů celkem	60 903	63 164	70 591	73 656	120,9
z toho:					
obchodní společnosti celkem	4 172	4 450	4 628	4 957	118,8
z toho akciové společnosti	230	242	249	248	107,8
družstva	109	116	119	127	116,5
státní podniky	44	36	31	30	68,2
soukromí podnikatelé	45 473	46 993	53 108	54 873	120,7
samostatně hospodařící rolníci	1 761	1 793	1 812	1 846	104,8

Po bouřlivém vývoji na počátku 90. let se situace již značně uklidnila. Přesto však neustále narůstají počty registrovaných subjektů prakticky všech typů s výjimkou státních podniků, jejichž počet se neustále snižuje. Nárůst je však částečně ovlivněn tím, že jsou zapisovány neustále nové subjekty, zatímco k rušení v takové míře nedochází. Toto se týká zejména podnikatelů – fyzických osob, kde podle průzkumů skutečně vykonává podnikatelskou činnost jako hlavní zaměstnání jen cca třetina registrovaných osob.

Odvětvová struktura registrovaných subjektů je samozřejmě ovlivněna především strukturou podnikatelů – fyzických osob. Ti se zaměřují především na obchod a opravy spotřebního zboží a ubytování a stravování (téměř 40% všech subjektů). Přibližně 16% subjektů zajišťuje služby převážně pro podniky nebo podniká v oblasti nemovitostí a 12% subjektů podniká ve stavebnictví.

V kraji nemá sídlo mnoho velkých podniků s více než tisíci zaměstnanci. Ve skupině nad 2 000 zaměstnanců je v kraji zařazen pouze 1 subjekt, ve skupině 1 000 – 1999 zaměstnanců jsou pouze 2 subjekty. Naprostou většinu tvoří subjekty bez zaměstnanců, popřípadě 1 – 5 zaměstnanci. Toto rozložení se v meziročním vývoji prakticky nemění.

Zemědělství

Karlovarský kraj je rozlohou zemědělské půdy druhým nejmenším v České republice, hned za hlavním městem Prahou. Jako jediný má větší rozlohu lesních pozemků (43%) než zemědělské půdy (38 %). Zemědělské půdy v kraji ubývá, od roku 2000 se počet snížil o 924 ha, naopak lesní půdy přibýlo za stejné období o 401 ha. Struktura zemědělských podniků je odlišná od všech krajů ČR. Největší zastoupení mají podniky s více než 100 ha (32%), nejmenší je zastoupení podniků do 5-ti ha půdy (20%, ČR=60%).

Za sledované období došlo i ke změně struktury rostlinné výroby. Z celkové osevní plochy orné půdy v roce 2003 připadalo 55 % na obiloviny, 24% na pícniny, 18% na technické plodiny, zejména řepku, 2% na luskoviny a necelé procento na okopaniny. Od roku 2000 do 2003 se snížila osetá plocha v Karlovarském kraji o 26%. Celkově došlo k poklesu osetých ploch u obilovin o 5%, u luskovin o 22%, u okopanin o 52% a u pícnin o 56%. Zvýšily se plochy oseté technickými plodinami, zejména hořčicí na seno o 332% a máku o 80%. Stále klesá podíl orné půdy v klidu.

Sklizeň zemědělských plodin v Karlovarském kraji

Plodina	Sklizeň v t				Výnos v t/ha			
	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003
Obiloviny	73 193	83 521	93 779	80 036	3,18	3,41	3,87	3,62
Pšenice	45 411	53 545	58 665	40 788	3,57	3,75	4,30	3,81
Ječmen	18 539	21 342	24 094	25 386	2,81	3,08	3,39	3,50
Luskoviny	990	1 169	898	841	1,16	1,64	1,51	1,25
Okopaniny	9 604	6 671	6 695	4 979	x	x	x	x
Brambory pozdní	7 160	4 539	5 363	4 050	18,95	14,74	25,66	21,54
Technické plodiny	14 502	19 646	16 160	8 203	x	x	x	x
Řepka	13 876	18 803	14 550	6 710	2,36	2,65	2,28	1,37
Pícniny na orné půdě	159 740	150 068	106 716	.	x	x	x	x
Kukuřice na zeleno a na siláž	69 128	62 222	46 209	32 551	30,50	26,87	33,57	26,64

¹⁾ včetně drobných pěstitelů

V roce 2003 vzrostly výnosy obilovin proti roku 2001 o 14 % a celková sklizeň dosáhla 109 % úrovně roku 2000. Nejvyšší výnosy byly, stejně jako u většiny plodin, v roce 2002, a to u obilovin 3,87 t/ha a celková sklizeň dosáhla 93 779 tun. Nebudeme-li brát v úvahu rok 2000, kdy bylo velké sucho a všeobecně malá úroda, sklizeň i hektarový výnos luskovin klesá, stejně jako řepky. U brambor se omezíme pouze na srovnání dvou posledních let, z čehož vyplývá že výnosy poklesly u brambor pozdních konzumních o 16 % a sklizeň byla nižší o 24 %. U trvalých travních porostů můžeme hodnotit pouze roky 2002 a 2003, za předchozí roky nejsou data spolehlivá. Sklizeň píce z trvalých travních porostů se v přepočtu na seno snížila v roce 2003 v porovnání s rokem 2002 na 86 %, když průměrný hektarový výnos byl na úrovni 78 % roku 2002.

V živočišné výrobě nedošlo ve sledovaném období ke snížení stavů v základních kategoriích hospodářských zvířat tak jako je trendem v ČR.

Hospodářská zvířata v Karlovarském kraji (stav k 1. 4. následujícího roku)

v kusech

	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003	Index 2003/2000
Koně	994	1 055	1 190	1 236	124,3
Skot	31 994	31 855	34 819	34 434	107,6
Prasata	48 741	50 955	47 703	43 128	88,5
Ovce a berani	9 074	9 827	10 553	10 474	115,4
Drůbež	485 954	433 984	354 752	244 111	50,2

¹⁾ k 1. 3.

V dlouhodobějším vývoji však stavy skotu poklesly proti roku 1994 na 87%, stavy prasat na 85% a stavy drůbeže na 60%. Zvýšily se stavy ovcí a beranů na 211% roku 1994. V hodnoceném krátkodobějším časovém úseku od roku 2000 se stavy skotu zvýšily o 7,6% (2 440 kusů), stavy ovcí vzrostly o 15,4% (1 400 kusů) a koně dokonce o 24,3% (242 kusy). Nadále ale docházelo k poklesu stavů drůbeže a to o dalších 50% roku 2000. Vzhledem ke zvyšování početních stavů se zvyšuje i intenzita chovu hospodářských zvířat.

Lesnictví

Podíl lesní půdy představuje v kraji 43,2 % a dlouhodobě se stále zvyšuje. Oproti roku 2000 to bylo o 401 ha více. Naproti tomu došlo v kraji za sledované období k poklesu zalesňování na 85% roku 2000. Zhruba v poměru 3:1 je zalesňování uskutečňováno ve prospěch jehličnatých dřevin. U obou typů dřevin plně převažuje zalesňování sadbou. V těžbě dřeva byl za sledované období zaznamenán nárůst u jehličnatých stromů na 161% roku 2000. Velký nárůst se projevil především v roce 2001, kdy bylo v kraji vytěženo o polovinu dřevní hmoty více než v roce 2000. U listnatých stromů se podíl těžby zvýšil v roce 2001 o 25%. V dalších letech podíl vytěžených listnatých stromů klesal a v roce 2003 se dostal na 108% hodnoty roku 2000. V roce 2001 se na 50% roku 2000 snížila zpracovaná nahodilá těžba. Naopak v letech 2002 a 2003 se tato těžba začala mírně zvyšovat, až se dostala na počáteční hodnoty roku 2000.

Průmysl v Karlovarském kraji

V Karlovarském kraji působilo v roce 2003 v průměru 92 průmyslových organizací se 100 a více zaměstnanci. V regionu byly nejpočetněji zastoupeny průmyslové podniky zabývající se výrobou ostatních nekovových minerálních výrobků, těch bylo v roce 2003 na území kraje 15. Tržbami se však největší měrou podílely firmy zabývající se těžbou nerostných surovin (22,6%) .

V období let 2000 až 2003 počet zaměstnaných v průmyslových podnicích poklesl o 2 370 zaměstnanců, na 92% stavu roku 2000. Pokles zaměstnanců v letech 2000-2003 byl v kraji vyšší než v České republice (index 96,3%). Z hlediska jednotlivých odvětví zaznamenala nejvyšší pokles počtu zaměstnanců (na 66% roku 2000) výroba dopravních prostředků a zařízení, způsobená především postupným ukončováním provozu Škoda Ostrov. K největšímu nárůstu zaměstnanců došlo v podnicích zabývajících se výrobou pryžových a plastových výrobků.

Základní ukazatele průmyslu Karlovarského kraje v letech 2000 - 2003^{*)}

rok	Průměrný počet podnikatelských subjektů	Tržby z průmyslové činnosti v běžných cenách		Průměrný evidenční počet zaměstnanců, fyzické osoby	Průměrná hrubá měsíční mzda 1 zaměstnance v Kč
		celkem v mil. Kč	na 1 zaměstnance v tis. Kč		
2000	89	29 230	983	29 737	12 604
2001	93	32 009	1 042	30 711	13 408
2002	94	30 521	1 046	29 178	14 253
2003	92	32 305	1 180	27 367	15 087

^{*)} podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Průměrná hrubá měsíční mzda v průmyslových organizacích dosáhla v roce 2003 v kraji 15 087 Kč a proti roku 2000 vzrostla o 19,7%. Mzda proti roku 2000 vzrostla ve všech odvětvích. Roční tempo růstu mezd v kraji v letech 2000-2003 v kraji má snižující se tendenci. V roce 2001 zaznamenalo roční tempo růstu mezd 6,4% a postupně se snižovalo až na 5,9% v roce 2003. Mzda v roce 2003 byla v kraji nižší než průměrná mzda v České republice o 1 836 Kč. Rozdíl průměrných mezd se každým rokem zvyšoval, v roce 2000 byla mzda nižší jen o 1 462 Kč. Nejvyšších mezd je trvale dosahováno v odvětvích těžby nerostných surovin (18 356 Kč v roce 2003) a výroby potravinářských a tabákových výrobků. Naopak nejnižší v textilním a oděvním průmyslu (10 846 Kč v roce 2003). V roce 2003 byl rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší mzdou v kraji 7 510 Kč. V porovnání s ostatními kraji byla v roce 2003 výše průměrné měsíční mzdy v Karlovarském kraji až na 11. místě v České republice.

Tržby z průmyslové činnosti dosáhly v roce 2003 celkem 32 305 mil. Kč (běžné ceny), ve srovnání s rokem 2000 vzrostly o 10,5%. Jejich nárůst nebyl výrazně ovlivněn cenovým vývojem, neboť ceny průmyslových výrobců vzrostly v roce 2003 proti roku 2000 v České republice o necelá dvě procenta. Z hlediska odvětví se na vytvořeném objemu tržeb v kraji nejvíce (téměř 23%) podílely organizace zabývající se těžbou nerostných surovin a výrobou základních kovů, hutních a kovodělných výrobků (19%). Z dlouhodobého hlediska se Karlovarský kraj podílí na celkovém objemu tržeb České republiky necelými 2%, tím lze kraj charakterizovat jako průmyslově podprůměrný.

Stavebnictví a bytová výstavba

V oblasti stavebnictví a bytové výstavby bylo ve sledovaném období dosaženo příznivých výsledků. Na území kraje vyvíjelo svou činnost v průměru 59 stavebních podniků s 20 a více zaměstnanci (jde o podniky se sídlem v kraji). Stavební práce podle dodavatelských smluv těchto podniků dosáhly v roce 2003 celkem 3 314 316 tis. Kč (v běžných cenách), ve srovnání s rokem 2000 vzrostl objem prací o 24%. Jen částečně byl tento vývoj ovlivněn cenovým vývojem (od roku 2000 do roku 2003 vzrostly ceny stavebních prací v České republice v průměru o 9,2%). Převažující část stavebních prací v kraji byla realizována v tuzemsku, pouhé 2,2% prací bylo provedeno v zahraničí. Ve struktuře stavebních prací podle dodavatelských smluv v tuzemsku převažuje nová výstavba, rekonstrukce a modernizace (76,6%), na opravách a údržbě bylo provedeno 22,9% objemu všech prací a na ostatních pracích 0,5%.

Ve stavebních podnicích kraje bylo v roce 2003 zaměstnáno celkem 2 907 zaměstnanců, jejich počet ve srovnání s rokem 2000 poklesl o 219 (o 7%). Průměrná hrubá měsíční mzda jednoho zaměstnance dosáhla 14 166 Kč a byla tak v roce 2003 vyšší proti roku 2000 o 20% (o 2 362 Kč). Příznivě se vyvíjela produktivita práce ze stavebních prací podle dodavatelských smluv – za období 2001 – 2003 vzrostla o 57%.

Vývoj zaměstnanosti a mezd ve stavebnictví v Karlovarském kraji v letech 2000 až 2003

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyz. osoby)	3 126	3 091	3 139	2 907	93,0
z toho dělníci na stavebních pracích	2 276	2 219	2 205	2 054	90,2
Průměrný evidenční počet zaměstnanců na 1 podnik	51	54	52	49	95,6
Průměrná hrubá měsíční mzda 1 zaměstnance (v Kč)	11 804	12 698	13 322	14 166	120,0
Produktivita práce ze stavebních prací podle dodavatelských smluv (v Kč b. c.)	.	725 958	834 916	1 140 018	157,0 ¹⁾

¹⁾ index 2003/2001

V roce 2003 bylo v kraji vydáno celkem 3 851 stavebních povolení, což je o 11,8% méně než v roce 2000. Relativní nesoulad vývoje počtu stavebních povolení s dynamickým rozvojem stavebních prací svědčí o tom, že se v průběhu sledovaných let měnila struktura vydaných povolení – zvyšoval se podíl stavebních povolení na budovy (bytové i nebytové) a naopak klesal podíl povolení na stavby na ochranu životního prostředí a na ostatní stavby. Celkem byla v roce 2003 vydána stavební povolení na výstavbu 1 527 bytů (nových i stávajících se stavebními úpravami), což je o 141 bytů (o 10,2%) více než v roce 2000. Na celkovém počtu vydaných stavebních povolení v roce 2003 v České republice se kraj podílel 2,6%, stejně jako v roce 2000.

Vydaná stavební povolení v Karlovarském kraji v letech 2000 až 2003

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Vydaná stavební povolení celkem	4 366	3 992	3 701	3 851	88,2
v tom v % na stavby:					
budovy	2 255	2 242	2 042	1 992	88,3
v tom:					
bytové	1 187	1 200	1 093	1 123	94,6
nebytové	1 068	1 042	949	869	81,4
na ochranu životního prostředí	1 118	861	711	709	63,4
ostatní	993	889	948	1 150	115,8
Předpokládaná hodnota staveb, na něž byla vydaná stavební povolení v mil. Kč	7 170	5 962	5 300	6 325	88,2
Průměrná hodnota na 1 stavební povolení v tis. Kč	1 642	1 494	1 432	1 642	100,0

Po útlumu v devadesátých letech došlo v kraji na přelomu nového tisíciletí k oživení bytové výstavby. Zvýšení jejího růstu bylo způsobeno a podpořeno výrazným růstem hypotečních úvěrů a úvěrů ze stavebního spoření. V roce 2003 bylo dokončeno ve všech formách a ve všech druzích objektů celkem 524 bytů, což je o 108 bytů (o 26%) více než v roce 2000. Z hlediska struktury se na dokončených bytech nejvíce podílí byty v rodinných domech (téměř 45%), 17,6% tvoří byty dokončené v bytových domech a 8,4% představují nástavby a přístavby k rodinným a bytovým domům. Proti roku 2000 poklesl podíl dokončených bytů v nástavbách a přístavbách téměř o 50%, naopak výrazně se zvýšil podíl dokončených bytů v domech s pečovatelskou službou a penzionech (z 0 v roce 2000 na 21,9% v roce 2003). Ve sledovaném období se zvyšoval i počet zahájených bytů, a to o 88,1%. Vysoká zůstává i rozestavěnost bytů. V roce 2003 bylo v kraji rozestavěno 3 608 bytů, což je o 53% více než v roce 2000.

Vývoj bytové výstavby v Karlovarském kraji v letech 2000 až 2003

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Počet zahájených bytů	546	977	847	1 027	188,1
z toho v rodinných domech	198	276	235	356	179,8
Počet rozestavěných bytů	2 358	2 697	3 094	3 608	153,0
z toho v rodinných domech	1 030	1 045	1 043	1 164	113,0
Počet dokončených bytů	416	565	449	524	126,0
z toho v rodinných domech	217	184	237	234	107,8
Počet dokončených bytů na 100 zahájených bytů	76,2	57,8	53,0	51,0	67,0
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu v m ²	75,1	61,9	75,8	71,1	94,7
z toho bytu v rodinných domech	95,8	100,0	105,9	100,2	104,6

V úhrnu let 2000 až 2003 bylo v kraji dokončeno celkem 1 954 bytů, ve srovnání s úhrnem předchozích čtyř let 1996 až 1999 to bylo o 206 bytů (o 11,8%) více.

Školství

V roce 2003 bylo na území Karlovarského kraje 140 mateřských škol, 107 základních škol, 8 gymnázií, 25 středních odborných škol, 19 středních odborných učilišť, 2 vyšší odborné školy a 1 vysoká škola. Zatímco v základním školství je patrný úbytek žáků a tříd a v současné době dochází i k rušení škol, střední školství zaznamenává dlouhodobý nárůst počtu žáků, a to zejména u gymnázií a středních odborných učilišť.

Na počty žáků základních škol má vliv nepříznivý demografický vývoj, silnější ročníky školy opouštějí a nastupují generace narozené v období s nízkou porodností. Klesající tendence zůstane zachována i v budoucnosti.

Na základě informací UIV navštěvovalo ve školním roce 2003/2004 Ekonomickou fakultu ZČU v Chebu 1 196 studentů, tj. o 237 studentů více než v předchozím školním roce, tedy o čtvrtinu. Rozvoji

vysokého školství napomohlo i zřízení soukromé vysoké školy v Karlových Varech v roce 2000. Dnes na škole studuje již téměř 250 studentů.

Třídy a žáci podle stupně škol v Karlovarském kraji

	Třídy ¹⁾				Žáci (denního studia)			
	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/2004	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/2004
Mateřské školy	371	358	355	354	8 561	8 140	8 183	8 227
Základní školy	1 468	1 442	1 394	1 345	32 209	31 430	30 570	29 236
Gymnázia	120	116	122	121	3 280	3 188	3 327	3 293
Střední odborné školy	245	245	243	246	5 647	5 467	5 545	5 593
Střední odborná učiliště	249	249	254	287	5 800	5 959	5 944	6 289
Vyšší odborné školy	2	2	2	2	196	230	232	235
Vysoké školy	1	1	1	1	1 024	1 176	1 316	1 443

¹⁾ u vyšších odborných a vysokých škol - počet škol

Zdravotnictví

V oblasti zdravotnictví došlo v Karlovarském kraji v posledních 4 letech k nárůstu počtu lékařů, a to o více než 4 %. Mění se i poměr lékařů ve státních a nestátních zdravotnických zařízeních. Ve státních zdravotnických zařízeních zřízených ministerstvem zdravotnictví pracovalo v roce 2003 celkem 42 lékařů. Přechod zdravotnických zařízení pod kraj způsobil nárůst počtu lékařů v nestátních zdravotnických zařízeních, kteří nyní představují 96,2 % všech lékařů (tj. nárůst o 40 % od roku 2000). Dalšími zřizovateli nestátních zdravotnických zařízení mohou být obce, fyzické osoby, jiné právnické osoby nebo církve.

Statistická data o počtu zařízení, lůžek a pracovníků ve zdravotnictví nemohou postihnout změny kvality péče. Dlouhodobý nárůst kvality zdravotnické péče se odráží spíše v demografických ukazatelích jako je naděje dožití nebo zemřelí podle příčiny smrti.

Vybrané ukazatele zdravotnictví Karlovarského kraje (rezorty celkem)

	2000	2001	2002	2003		2000	2001	2002	2003
Lékaři celkem ¹⁾	1 052	1 072	1 063	1 096	Samost. ordinace lékařů				
z toho v nestátních zařízeních	749	764	753	1 054	pro dospělé	121	120	119	119
Počet lékařů na 1 000 obyvatel	3,5	3,5	3,5	3,6	pro děti a dorost	65	64	62	60
Počet obyvatel na 1 lékaře	289	284	286	277	stomatologů	134	136	137	137
Střední zdrav. pracovníci ¹⁾	3 339	3 372	3 447	3 437	gynekologů	40	40	40	40
Nemocnice	7	5	5	5	specialistů	167	185	198	208
počet lůžek	1 776	1 712	1 688	1 710	Ostatní samostatná				
Odborné léčebné ústavy	4	4	4	3	zdravotnická zařízení	139	143	131	133
počet lůžek	358	368	398	323	Hospitalizovaní	54 619	54 759	57 812	57 880
z toho LDN ²⁾	3	3	3	3	Ošetřovací dny	440 380	423 333	461 385	471 928
počet lůžek	283	293	323	323	Využití lůžek ve dnech	245,9	253,8	275,5	276,0
Lékárny a výdejny ³⁾	65	69	71	75	Průměrná ošetřovací doba	8,1	7,7	8,0	8,2

¹⁾ přepočtený počet

²⁾ léčebny dlouhodobě nemocných

³⁾ bez detašovaných pracovišť

Přestože ve sledovaném období poklesl počet nemocensky pojištěných osob i počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, průměrný denní počet práce neschopných vytrvale roste – a s ním i průměrné procento pracovní neschopnosti, které pouze v roce 2003 mírně pokleslo. To je dáno prodlužováním délky pracovní neschopnosti. Úhrnná doba pracovní neschopnosti byla v Karlovarském kraji v roce 2003 oproti roku 2000 o 47,7 tis. kalendářních dnů delší. Průměrné procento pracovní neschopnosti vzrostlo od roku 2000 o 0,39 procentního bodu. Počet pracovních úrazů klesl ve sledovaném období o 11,2 %, ale prodloužila se úhrnná doba pracovní neschopnosti pro pracovní úrazy o 2%.

Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v Karlovarském kraji

	2000	2001	2002	2003		2000	2001	2002	2003
Průměrný počet osob nemocensky pojištěných	119 004	116 828	115 207	114 249	Průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti (kal. dny)	24,57	24,87	27,72	27,69
Nově hlášené případy pracovní neschopnosti	109 547	112 166	101 877	98 913	v tom: pro nemoc	23,88	24,19	27,06	26,94
v tom: pro nemoc	102 131	104 876	94 878	92 174	pro pracovní úrazy	33,93	34,74	38,14	39,01
pro pracovní úrazy	2 621	2 645	2 418	2 327	pro ostatní úrazy	34,14	34,56	36,03	37,50
pro ostatní úrazy	4 795	4 645	4 581	4 412	Průměrný denní stav práce neschopných	7 354	7 642	7 738	7 505
Kalendářní dny pracovní neschopnosti	2 691 579	2 789 322	2 824 413	2 739 317	Průměrné procento pracovní neschopnosti	6,180	6,541	6,717	6,569
v tom: pro nemoc	2 438 939	2 536 908	2 567 124	2 483 094	v tom: pro nemoc	5,600	5,949	6,105	5,955
pro pracovní úrazy	88 926	91 900	92 213	90 775	pro pracovní úrazy	0,204	0,216	0,219	0,218
pro ostatní úrazy	163 714	160 514	165 076	165 448	pro ostatní úrazy	0,376	0,376	0,393	0,397

Sociální péče

V oblasti sociální péče máme k dispozici sledované ukazatele z let 1999 – 2002. Za rok 2003 MPSV data zatím neuvolnilo. V oblasti sociální péče nedošlo ve sledovaném období k výrazným změnám. K největšímu nárůstu došlo u počtu bytových jednotek v domech s pečovatelskou službou, jejichž počet vzrostl v kraji o 257 bytových jednotek, tj. o více než čtvrtinu.

V roce 2003 bylo v Karlovarském kraji celkem 69 775 příjemců důchodů, z toho 54,8 % pobíralo starobní důchod, 17 % invalidní důchod a 22,5 % vdovský důchod. V posledních letech přibývalo osob pobírajících částečný invalidní důchod, od roku 2000 se zvýšil počet těchto osob celkem o 523, tj. o 13,4 %. V roce 2003 byla v Karlovarském kraji průměrná měsíční výše plného starobního důchodu 7 002 Kč, což představovalo oproti roku 2000 nárůst o 12,2 %. V roce 2003 bylo v Karlovarském kraji přiznáno 1 191 235 dávek státní sociální podpory – o 6,5 % méně než v roce 2000. Pokles počtu dávek byl způsoben zejména snižováním počtu přídavků na děti a zánikem dvou druhů dávek – příspěvku na teplo a příspěvku na nájemné. Největší počet přiznaných dávek je určen na přídavek na dítě – 57,9%. Výdaje na dávky nemocenského pojištění dosáhly v roce 2003 hodnoty 801 663 tis. Kč, což bylo téměř o 50% méně než v roce 2000. V roce 2003 představovalo nemocenské 85,5 % objemu dávek nemocenského pojištění, peněžitá pomoc v mateřství 10,6 % a podpora při ošetřování člena rodiny 3,8 %.

Technická vybavenost

V Karlovarském kraji je nejvíce využívána síť silnic a železnic. V Karlových Varech je mezinárodní letiště, které v posledních letech zvyšuje počet letů, zejména do Ruska. Vodní doprava v kraji není vůbec. V kraji chybí napojení na dálniční síť, což patří v současné době spolu se zlepšením dopravní dostupnosti měst a obcí k prioritám kraje.

V roce 2003 byl dokončen dálniční úsek z hranic s Německem přes Cheb směrem na Karlovy Vary. Ovšem bez dalšího napojení nesplňuje tato část silnice svůj účel a doprava, zejména kamionová, směr na Prahu nadále neúměrně přetěžuje nevyhovující dopravní síť.

Z celkové silniční sítě největší podíl připadá v kraji na silnice 3. třídy (téměř 62 %), nejmenší podíl na silnice 1. třídy (11 %). Nejvíce silnic je v kraji v okrese Karlovy Vary 44,8%, kde je i největší podíl silnic 1. třídy, a to 13,2% všech silnic okresu. Nejmenší podíl má okres Sokolov (4,3 %). Největší podíl silnic 3. třídy je v okrese Cheb (65,3 %), nejmenší je v okrese Karlovy Vary (58,8 %).

Úroveň dopravní a technické infrastruktury v Karlovarském kraji v letech 2000 až 2003

Rok	Úroveň dopravní infrastruktury				Úroveň technické infrastruktury - podíl obcí vybavených:			
	provozní délka železničních tratí v km	délka silnic v km	z toho:		veřejným vodovodem	kanalizací s napojením na ČOV	plynem ze sítě	skládkou tuhých domovních odpadů
			silnice 1. třídy	silnice 2. třídy				
2000	427	2 047	222	562	96,2	65,9	56,8	6,1
2001	433	2 047	222	562	96,2	67,4	59,1	6,1
2002	433	2 046	222	563	96,2	68,2	61,4	6,8
2003	438	2 046	222	563	95,5	68,9	62,9	6,8

Technická vybavenost obcí je nejmenší v obcích do 500 obyvatel. Tyto nejmenší obce představují 45 % obcí v kraji a z celkového počtu obcí bez kanalizace tvoří 80% právě tyto obce. U další technické vybavenosti je podíl těchto malých obcí ještě vyšší. Na celkovém počtu obcí bez veřejného vodovodu se obce do 500 obyvatel podílí 80 % a na celkovém počtu obcí bez připojení na plyn 75 %.

V Karlovarském kraji je zásobováno vodou z vodovodů 98,4% obyvatelstva kraje. V roce 2003 bylo v Karlovarském kraji vyrobeno 25,1 mil. m³ pitné vody, což představuje průměrnou spotřebu na osobu a den 226,2 l. Proti roku 2000 došlo ke průměrné spotřebě vody na osobu o 3,7 l.

Objem vypouštěných odpadních vod klesl, a to z 21,2 mil. m³ v roce 2000 na 16,5 mil. m³ v roce 2003. Také objem čištěných odpadních vod se snížil. V roce 2000 představoval objem čištěných odpadních vod 20,1 mil. m³ (tj. 98,2 % objemu vypouštěných odpadních vod) a v roce 2003 klesl tento objem na 16,5 mil. m³ (tj. 99,9 % objemu vypouštěných odpadních vod).

Cestovní ruch

Po celosvětovém poklesu zájmu o cestování způsobeném teroristickými atentáty v roce 2001, se počet přenocování v Karlovarském kraji snížil v roce 2002 o 6,29%. V roce 2003 se počet přenocování začal opět zvyšovat, a to až na hodnotu 3 785 126, to je jen o 4 690 méně než v roce 2001. Pokračující trend v poklesu počtu ubytovacích zařízení se projevil i v roce 2002, kdy bylo o 3,66% ubytovacích zařízení méně. Dále došlo i ke zpomalení poklesu zrušených zařízení. Doba pobytu se však v roce 2002 prodloužila na 8,4 dne a tuzemci zde pobývali déle než cizinci. V roce 2003 se doba, po kterou zde hosté pobývali snížila na 8,1 dne. Celkově se v období 2000 – 2003 počty přenocování zvýšily o 20,33% a průměrná doba pobytu o 17,39%. Počty hostů, kteří přijeli do Karlovarského kraje se za období od roku 2000 zvýšily o 21,68% u občanů ČR a poklesly na 54,77% roku 2000 u hostů z ciziny.

Po celé hodnocené období se stabilně zvyšovaly počty hostů z Německa, celkem o 32,23% proti roku 2000. Rusové navštěvovali kraj, i přes malý pokles v roce 2002, také ve stále větším počtu. V porovnání let 2000 a 2003 jich přijelo i přes zavedení vízové povinnosti o 43,50% více, to je 27 796 hostů. Zájem hostů z Ruska o návštěvu Karlovarského kraje a zejména pak Karlových Varů stále roste a proto byly zavedeny další přímé letecké spoje mezi Karlovými Vary a Moskvou. Stále více hostů přijíždí také z Nizozemí, Afriky, Řecka a Maďarska.

Vývoj cestovního ruchu v Karlovarském kraji

	2000	2001	2002	2003	Index 2003 / 2000
Hosté příjezdy	618 282	634 132	479 889	532 860	86,18
v tom:					
Česká republika	290 266	272 822	170 240	353 194	121,68
cizinci	328 016	361 310	309 649	179 666	54,77
z toho:					
Německo	172 592	206 762	212 699	228 223	132,23
Nizozemsko	12 267	11 154	8 928	16 211	132,15
Rusko	19 370	23 665	21 371	27 796	143,50
Přenocování	3 643 299	3 789 816	3 551 432	3 785 126	103,89
Česká republika	1 750 288	1 516 434	1 316 522	1 358 034	77,59
cizinci	1 893 011	2 273 382	2 234 910	2 427 092	128,21
Průměrná doba pobytu	6,9	7,0	8,4	8,1	117,39
Česká republika	7,0	6,6	8,7	8,6	122,86
cizinci	6,8	7,3	8,2	7,9	116,18

Karlovarský kraj se dlouhodobě podílí vysokou měrou na počtu lázeňských ubytovacích zařízení v České republice. K 31. 7. 2002 činil počet lázeňských ubytovacích zařízení v kraji celkem 43,27% ubytovacích kapacit ČR a v tomto odvětví bylo zaměstnáno 39,74% pracujících z České republiky. V roce 2002 oproti roku 2000 se podíl zaměstnaných v odvětví cestovního ruchu v Karlovarském kraji proti ČR snížil o 1,44 procentního bodu. V roce 2002 byla v Karlovarském kraji nejvyšší průměrná cena za ubytování na jednu osobu a den 1 128 Kč, která dosáhla 148, 88% průměru České republiky.

Kromě lázeňského cestovního ruchu je Karlovarský kraj znám Mezinárodním filmovým festivalem v Karlových Varech, který se také jistě nezanedbatelně podílí na atraktivnosti a návštěvnosti našeho kraje. Centra cestovního ruchu jsou v Karlovarském kraji především centry lázeňskými, která představují Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně, Jáchymov a Lázně Kynžvart. Vysoká návštěvnost je i v historických městech jako jsou např. Cheb a Bečov nad Teplou.

Výsledky šetření cestovního ruchu z let 2000 a 2002 ukazují, že obyvatelé Karlovarského kraje uskutečnili alespoň jednu delší cestu ve více případech v roce 2002 než v roce 2000. Snížil se počet cest v ČR a vzrostl objem cest do zahraničí. Stejně tak poklesl počet krátkodobých cest o 8,17%. U obyvatel do 15-ti let stoupl počet delších cest o 69,32%. Snížil se také průměrný počet dnů na 1 delší cestu v České republice z 16,6 na 15,1 dne v roce 2002. U cest do zahraničí se průměrný počet dnů zvýšil z 12,3 na 12,9 dne. Podíl osob s alespoň jednou cestou na ČR je stabilní, v roce 2000 dosáhl 126,98% průměru ČR a v roce 2002 činil 125,99%.

Životní prostředí

Půda

Celková výměra Karlovarského kraje činí 3 314 km², z toho je 38% zemědělské půdy, 43% tvoří lesní půda a dvě procenta zaujímají vodní plochy. Ke konci roku 2003 v porovnání s rokem 2000 klesla výměra zemědělské půdy o 924 ha, orné půdy ubylo 1 449 ha. Jako pozitivní můžeme hodnotit mírný nárůst rozlohy lesních pozemků (o 401 ha).

Karlovarský kraj patří mezi méně zalidněné kraje, počtem 92 osob na km² se řadí na 4. místo v České republice. Okres Karlovy Vary je se svým počtem 75 osob na km² nejméně zalidněným okresem krajského města v ČR vůbec. Na tento stav má největší vliv existence vojenského újezdu Hradiště, jehož výměra zaujímá více než 20% území okresu.

Na území Karlovarského kraje se nachází chráněná krajinná oblast Slavkovský les, která zasahuje i do kraje Plzeňského.

Ovzduší

Kvalitu ovzduší hodnotíme podle celkového množství emisí vybraných základních znečišťujících látek, kterými jsou tuhé znečišťující látky, oxid siřičitý, oxidy dusíku a oxid uhelnatý. Zdroje znečišťování ovzduší byly podle zákona o ovzduší rozděleny na stacionární (velké, střední a malé) a mobilní.¹⁾

Ke konci roku 1998 nabyly účinnosti legislativní změny stanovující přísné emisní limity. Díky tomu byly zaznamenány nejvýraznější poklesy emisních hodnot znečišťujících látek do roku 1999, kdy proti roku 1997 v našem kraji u stacionárních zdrojů klesly emise tuhých látek o 83%, oxidu siřičitého o 64%, oxidu uhelnatého o 32% a oxidů dusíku o necelých 13%. Od roku 1999 se situace stabilizovala, nedochází k tak výrazným změnám v koncentracích znečišťujících látek v ovzduší. Z následujících tabulek vyplývá, že u malých a středních zdrojů znečištění je tendence i nadále klesající, zatímco u velkých zdrojů patrně technologické postupy neumožňují další výrazné snižování emitovaných škodlivin.

Mezi okresy Karlovarského kraje vykazuje nejvyšší naměřené hodnoty základních znečišťujících látek po celé hodnocené období okres Sokolov, kde se nachází největší koncentrace průmyslu v kraji, a to především těžba uhlí, energetika a chemický průmysl. V porovnání s ostatními kraji patří Karlovarský kraj v hodnotách znečištění mezi průměr. Vyšší hodnoty měrných emisí zaznamenává zejména v případě oxidu siřičitého a v poměru emisí v kilogramech na obyvatele.

Emise základních znečišťujících látek REZZO 1 - 3

		1999	2000	2001	2002	Index 2002/1999
Tuhé látky	REZZO 1	2 851,6	2 697,8	2 827,9	3 299,4	115,7
	REZZO 2 - 3	3 003,2	2 265,1	2 132,2	1 810,6	-39,7
Oxid siřičitý SO ₂	REZZO 1	77 276,2	84 400,0	68 455,8	77 755,2	100,6
	REZZO 2 - 3	6 015,8	4 833,8	4 805,6	2 843,9	-52,7
Oxidy dusíku NO _x	REZZO 1	54 742,8	61 051,1	59 774,5	62 027,7	113,3
	REZZO 2 - 3	1 510,3	1 385,0	1 492,6	1 145,9	-24,1
Oxid uhelnatý CO	REZZO 1	6 961,3	6 967,2	7 652,5	8 872,5	127,5
	REZZO 2 - 3	14 759,5	12 307,1	13 541,8	7 555,3	-48,8

Velké stacionární zdroje znečištění jsou zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu 5MW a vyšším a zařízení zvlášť závažných technologických procesů (označují se v registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší REZZO jako REZZO 1), **střední zdroje** zahrnují technologické objekty obsahující stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu od 0,2 do 5 MW a zařízení závažných technologických procesů, jakož i uhelné lomy a obdobné plochy s možností hoření, zapaření nebo úletu znečišťujících látek (REZZO 2), **malé zdroje znečištění** zahrnují technologické objekty obsahující stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu nižším než 0,2 MW, zařízení technologických procesů nespádajících do kategorie velkých a středních zdrojů znečišťování, plochy, na kterých jsou prováděny práce, které mohou způsobovat znečištění ovzduší, skládky paliv, surovin, produktů a odpadů a zchycených exhalátů a jiné stavby, zařízení a činnosti výrazně znečišťující ovzduší (REZZO 3). **Mobilní zdroje znečištění** jsou zařízení se spalovacími motory, která znečišťují ovzduší, zejména silniční motorová vozidla, železniční kolejová vozidla, plavidla a letadla (označují se jako REZZO 4).

Odpady

Statistické zjišťování produkce odpadů se provádí prostřednictvím statistického výkazu u ekonomických subjektů s 20 a více zaměstnanci (u odvětví, která se zabývají nakládáním s odpadem OKEČ 90 vykazují všechny subjekty, OKEČ 37 a 5157 subjekty od 5 zaměstnanců), v případě komunálního odpadu je vybrán soubor obcí a údaje za ČR jsou dopočteny.

Od 1. 1. 2002 vstoupil v platnost nový zákon č.185/2001 Sb., o odpadech, který zavádí novou definici odpadu a některých základních pojmů. Z tohoto důvodu lze v případě podnikového odpadu provést pouze srovnání posledních dvou let, u komunálního odpadu produkovaného obyvatelstvem lze srovnávat celé čtyřleté období.

Z celkového množství odpadu vyprodukovaného v našem kraji v roce 2003 vzniklo 87,4% z činnosti podniků a 12,6% pochází od obcí. V našem kraji, stejně jako v Jihomoravském, je nejnižší podíl průmyslového odpadu (13%). Z celkového obecního odpadu je 92% odpadu komunálního, zbývající část tvoří například

stavební a demoliční odpady, jejichž původcem je obec. Hodnotíme-li objem vyprodukovaného podnikového odpadu, došlo meziročně k jeho snížení o 9,5%.

Z hlediska nakládání s odpady se 35,7% z celkového množství odpadů v našem kraji likviduje skládkováním, 3% odpadu se využívají jako paliva nebo k výrobě energie a pouze necelé procento odpadu se recykluje.

Závěr

Ve sledovaném období let 2000 – 2003 docházelo v Karlovarském kraji ke změnám, které více méně korespondovali s trendy vývoje v České republice. Snížovala se porodnost a tím i počet obyvatel, ale tento úbytek nebyl v Karlovarském kraji tak výrazný jako v republice. S tím souvisí i snížení počtu ekonomicky aktivních obyvatel a nárůst obyvatel neaktivních, zejména důchodců, kteří představují téměř polovinu neaktivních obyvatel.

Stejně jako v ostatních krajích i v Karlovarském kraji se nedařilo snižovat nezaměstnanost a došlo k jejímu dalšímu nárůstu. I přes tento nepříznivý vývoj se kraj řadí k průměru ČR. Nejnižší míru nezaměstnanosti si trvale udržuje okres Cheb, což je dáno zejména možnostmi pracovních příležitostí v Německu.

V oblasti průmyslu a ekonomické základny nedošlo v kraji k větším změnám, kraj je průmyslově podprůměrný i přes koncentraci těžby a chemického průmyslu v okrese Sokolov. Rozvoji průmyslu nenapomáhá ani vývoj silniční sítě, která již od 90. let nevyhovuje nárůstu dopravy, zejména kamionové.

Karlovarský kraj je nejvíce výrazný lázeňstvím a cestovním ruchem vůbec. Na území kraje je více jak polovina všech lázeňských zařízení v České republice.

Technická vybavenost obcí je na dobré úrovni a počet obcí s rozvodem plynu a kanalizací s napojením na čističku odpadních vod stále stoupá.

Životní prostředí je v Karlovarském kraji na dobré úrovni, vyšší jsou naměřené hodnoty znečišťujících látek v ovzduší v okrese Sokolov způsobené především těžbou uhlí. Složení půdy je v Karlovarském kraji rozdílné od většiny ČR, v kraji je větší zastoupení lesních pozemků než je orné půdy. Nízké zastoupení průmyslu v kraji má i svůj klad, a to nejnižší produkci průmyslových odpadů z celé ČR.